

inhoud

Hoofdstuk 1

Magie vinden

9

Hoofdstuk 2

De kwetsbare gijzelingsonderhandelaar

33

Hoofdstuk 3

De kracht van nabijheid

61

Hoofdstuk 4

Als alles klikt

87

Hoofdstuk 5

De verleiding van overeenkomsten

111

Hoofdstuk 6	
De zweethut en Nathans huiskamer	
	131

Hoofdstuk 7	
Natuurtalenten	
	153

Hoofdstuk 8	
Persoonlijke verheffing	
	173

Conclusie	
	193

Noten	
	201

Woord van dank	
	211

Register	
	215

Hoofdstuk 1

magie vinden

10 Aan het zwembad van een hotel in Pasadena besloot Paul iets te doen wat zelfs volgens zijn doen impulsief was. Iedereen binnen gehoorsafstand van Paul en zijn tafeldame zou denken dat ze elkaar al jaren kenden, terwijl ze elkaar pas twee maanden geleden hadden ontmoet. Ze praatten over van alles, van wereldreizen tot de vredesbeweging in de jaren zeventig en de filosofie van Socrates; hun gesprekken verliepen gemakkelijk en vlot. Als je hen bekeek – Nadia met haar verfijnde mediterrane gelaatstrekken en haar opvallende inktzwarte haar en Paul met zijn stoere *all-American* uitstraling –, kreeg je het gevoel dat ze bij elkaar hoorden.

Het was alsof ze allebei helemaal waren afgestemd op elkaars gedachten. Het ene moment zaten ze te lachen om gênante kinderverhalen, het volgende maakten ze elkaars zinnen af. Als er zoiets bestaat als synergie tussen twee mensen, dan was die op dit moment bijna tastbaar.

Je zou nooit op het idee komen dat ze eigenlijk voor hun werk hadden afgesproken. Paul had in die tijd de leiding over een project van vijftien miljard dollar om een nucleaire basis in Colorado te ontmantelen. Hij had experts uit de hele wereld ingeschakeld. Zijn team had een pand in Pasadena betrokken, en er werd zo hard gewerkt dat het kantoor vierentwintig uur per dag open was. Paul, die tot taak had alles goed te laten verlopen, was het wel gewend om zo intensief te werken; als voormalig legerofficier bij de *Special Forces* was hij bovendien getraind om razendsnel beslissingen te kunnen nemen. En hij heeft een persoonlijkheid waar mensen instinctief gehoor aan geven, hij is wat je noemt een natuurlijk leider. Tijdens gesprekken focust hij op elk woord dat wordt gezegd, om aan te geven dat hij volledig aanwezig is en aandachtig luistert. Elke morgen riep Paul stipt om kwart over acht de belangrijkste leidinggevendenden van het team bij elkaar om hen te brieven over de strategie van de dag. Die bijeenkomst was een paar dagen geleden anders verlopen dan anders. Vanaf het begin was Paul zich zeer bewust geweest van het nieuwe teamlid, Nadia. ‘Ik dacht meteen: wie is dat?’ Hij voelde zich direct tot haar aangetrokken. Nadia’s eerste reactie op Paul was heel anders. Het was haar eerste werkdag. Haar vakantie in Parijs was abrupt afgebroken, omdat ze het vliegtuig naar Pasadena moest nemen om aan te treden als operationeel manager van het project. Alsof dat nog niet zuur genoeg was, maakte Paul tijdens de bijeenkomst ook nog een opmerking – ogenschijnlijk uit het niets – waardoor haar humeur er niet beter op werd.

‘Ik mompelde iets over dat de relaties tussen mensen sinds Plato, Aristoteles en Socrates niet veel waren veran-

derd,' herinnert hij zich. 'Ik weet niet eens waarom ik dat zei.'

Toen Paul kort daarna voor de groep stond, merkte hij vanuit zijn ooghoek op dat er onder de aanwezigen een opgevouwen briefje werd doorgegeven. Hij praatte door en het briefje belandde uiteindelijk bij hem. Hij vouwde het open en las de eerste regel: 'Ik ben het volstrekt niet met je eens.' Het velletje papier was helemaal volgeschreven, maar er stond geen naam onder. Hij keek speurend op naar een teken van degene die het had geschreven, maar iedereen keek hem blanco aan. Pas toen na afloop van de bijeenkomst de rest van de managers het zaaltje had verlaten, kwam Nadia op hem af.

12 Ze herinnert zich: 'We hadden elkaar nog niet eens de hand geschud of ik schreef hem al een briefje met: "Ik ben het volstrekt niet met je eens, kijk maar naar de verandering in de relatie tussen meester en slaaf en die tussen mannen en vrouwen. Er is in al die jaren zoveel vooruitgang geboekt in de maatschappij. Hoe kun je zoiets beweren? Ik wil hierover graag met je in discussie.'"

Paul verdedigde zichzelf niet maar was wel geïntrigeerd. 'Ik wil dit gesprek graag met je voortzetten,' zei hij tegen haar.

'Zeg maar hoe laat,' pareerde ze.

Twaalf uur later zaten ze bij het zwembad.

Ze hielden zichzelf voor dat ze de tijd niet alleen zouden gebruiken om het meningsverschil uit de weg te ruimen, maar ook om dieper in te gaan op een paar onderwerpen die belangrijk waren voor het project. Daarover kwamen ze echter niet te spreken. Tegen het einde van de avond viel niet meer te ontkennen hoe intens hun gesprekken waren.

‘Gaan we ons hiermee in de nesten werken?’ vroeg Paul aan Nadia, toen hij zich realiseerde dat ze het werk lieten voor wat het was.

‘Ja,’ antwoordde ze eenvoudig. Voor haar was het meteen al duidelijk dat er iets bijzonders tussen hen was. ‘Zodra hij die opmerking maakte over Plato en Aristoteles,’ vertelt ze ons, ‘wist ik het. We vonden vrijwel dezelfde dingen waardevol in het leven, en hetzelfde gold voor wat we onbelangrijk vonden. Welke idioot begint nu midden in een strategiesessie over Plato en Aristoteles? Ik bedoel, wat weten de mensen die bij zoiets aanwezig zijn nou over Plato en de oude Grieken; wat kan het ze überhaupt schelen? Hij had het lef om anders te zijn.’

Omdat ze maar weinig van het geplande werk hadden gedaan, besloten ze de volgende avond weer bij het zwembad af te spreken. En op die avond gebeurde het. Paul keek Nadia aan en vroeg: ‘Wat zou je ervan vinden als ik tegen je zei dat ik van je houd en dat ik met je wil trouwen?’

Nadia antwoordde: ‘Is dit een hypothetische vraag of een aanzoek?’

Paul zei: ‘We zien wel wat morgen brengt.’

Hier willen we graag even op de pauzeknop drukken; ten eerste om erop te wijzen dat Paul en Nadia geen tieners waren met overactieve hormonen. Ze waren doorgewinterde managers bij een druk bedrijf. Wanneer mensen iemand leren kennen, willen ze meestal eerst een inschatting maken van de ander en een onderwerp vinden om over te praten. *Waar kom je vandaan? Wat voor werk doe je?*

Af en toe is een eerste kennismaking vanaf het begin echter intenser en intiemer. Misschien heb je hetzelfde gevoel voor humor of bewonder je iemands persoonlijkheid of

passie. Of je voelt meteen dat je jezelf kunt zijn bij deze persoon. Het voelt goed; de vonk springt over. Je voelt je veilig en op je gemak in elkaars gezelschap. Gesprekken ontvouwen zich als vanzelf, zonder dat er ongemakkelijke stiltes vallen of je je al te zeer van jezelf bewust bent. Met andere woorden, het klikt.

Dit boek gaat over die mysterieuze momenten waarop het klikt, de momenten waarop je volledig verbonden bent en een bepaalde natuurlijke chemie of band voelt met een persoon, plaats of handeling.

In de allereenvoudigste bewoordingen kan de klik worden omschreven als een directe, diepe en betekenisvolle band met iemand anders of met de wereld om je heen. Meestal duurt het weken of maanden voor je je echt op je gemak voelt bij iemand die je net kent. Je moet zijn vertrouwen winnen en andersom. Je moet een gemeenschappelijke taal vinden, elkaars eigenaardigheden begrijpen en een emotionele band met elkaar opbouwen. Dit proces kan echter in een stroomversnelling raken als zo'n band zich op bijna magische wijze meteen lijkt te vormen.

Een dergelijke directe en diepe verbondenheid hoeft niet beperkt te blijven tot de romantische liefde. Een klik kan even diep en betekenisvol zijn tussen toekomstige vrienden en op de meest onwaarschijnlijke plekken toeslaan.

Voor Jim West en Gerhard Sessler, twee natuurkundigen die elkaar bij Bell Laboratories leerden kennen, zou de loop van hun carrière blijvend veranderen door de band die ze direct met elkaar hadden. Maar als we terug konden naar 1959, het jaar van hun eerste ontmoeting, zouden ons vooral de verschillen tussen deze twee zijn opgevallen.

Jim, een lange, slanke zwarte Amerikaan die tijdens de Grote Depressie in de jaren dertig van de vorige eeuw was opgegroeid in Virginia, leerde het van jongs af aan te doen met de weinige middelen die tot zijn beschikking stonden. ‘Omdat ik zwart was, ging ik naar zwarte scholen,’ vertelt hij over vroeger. ‘Maar ik bofte dat ik geweldige leraren had.’

Deze leraren zagen iets speciaals in de jongen, iets wat zijn familie, vrienden en burens ook zagen. Zijn broer vertelt dat Jim het soort kind was dat altijd een schroevendraaier of een ander stuk gereedschap in zijn hand had. Wanneer hij zijn grootvaders horloge niet uit elkaar haalde, knutselde hij wel een oude radiobuis in elkaar. Als tiener besloot Jim zijn liefde voor het klussen om te zetten in een loopbaan als natuurkundige. Zijn vader, die Jims toekomst somber inzag, stelde hem voor aan drie zwarte mannen die doctor in de natuur- of scheikunde waren. Jim herinnert zich: ‘De beste baan die deze mannen hadden kunnen vinden, was op het postkantoor. Mijn vader wilde me duidelijk maken dat ik ervoor koos om via een omweg op het postkantoor te belanden.’

Toch zette Jim door, waardoor hij uiteindelijk bij Bell Laboratories aan de slag kon. Voor een ingenieur was dat een droombaan. ‘Het was het meest vooraanstaande onderzoeksinstituut van het land,’ legt Jim uit. ‘Mensen uit de hele wereld wilden er werken.’

Op zijn eerste dag bij Bell Labs kreeg Jim een kantoor toegewezen naast dat van een andere rekrut, Gerhard Sessler. Gerhard had kortgeknipt haar, ging keurig gekleed en was erg sympathiek. Terwijl Jim was opgegroeid in het zuidelijke deel van de Verenigde Staten, kwam Ger-

hard uit het Duitsland van voor de Tweede Wereldoorlog. ‘Ik was pas acht jaar toen de oorlog uitbrak,’ vertelt Gerhard. ‘De luchtaanvallen, de sfeer; het was een heel moeilijke tijd.’

In 1959 was het zeer ongebruikelijk dat een zwarte Amerikaan uit het zuiden zij aan zij werkte met een immigrant uit Duitsland. Maar het klikte direct tussen hen. Ook al was het voor Jims Amerikaanse oren moeilijk om Gerhards zware Duitse accent te verstaan, ze voerden vanaf het begin lange gesprekken over natuurkunde en over het leven. Gerhard vertelt: ‘Het viel me direct op dat Jim nieuwsgierig en scherp was, altijd op zoek naar nieuwe dingen. Dat trok me aan.’

16

‘We waren alle twee nieuw,’ herinnert Jim zich, ‘en het was eenzaam om het enige lid te zijn van een ondervertegenwoordigde groepering. Maar bij Gerhard wist ik dat ik mezelf kon zijn. Ik denk dat ik gerust kan zeggen dat het meteen klikte tussen ons.’

Ze voerden eindeloze gesprekken over de wetenschap en over natuurkundige theorieën, en hoe meer ze praatten, hoe intenser de wisselwerking werd. Tijdens een van deze bezielde gesprekken kregen de twee een geniaal idee, een idee dat tot een van de grootste successen in de geschiedenis van de akoestiek zou leiden: de uitvinding van de hedendaagse microfoon.

Als je het verhaal van Jim en Gerhard vergelijkt met dat van Paul en Nadia, zie je dat het om heel verschillende relaties gaat. Maar kijk je van dichtbij naar deze twee ontluikende relaties, dan zie je dat ze een vergelijkbaar traject volgen. Beide begonnen met wat we *instant-intimiteit* noe-

men. In een andere context heeft het woord ‘instant’ niet per se een positieve connotatie (denk maar aan instantkoffie), maar als het over menselijke relaties gaat, dan kunnen de banden die door instant-intimiteit worden gevormd verrassend sterk zijn en een bepaalde richting aan de relatie geven die een leven lang kan blijven bestaan. In onze zoektocht naar de klik bekijken we de verschillende factoren die een rol spelen bij instant-intimiteit. Wat gebeurt er op het moment dat je merkt dat je in iemand geïnteresseerd bent? Waarom klikt het met sommige mensen wel en met andere niet? Waarom voelen we ons door die momenten volledig verbonden, niet alleen met die persoon maar ook met alles om ons heen? Kan deze instant-intimiteit op een bepaalde manier worden bevorderd of proactief tot stand gebracht?

Wanneer het met iemand klikt – of het nu om een liefdesrelatie gaat, om een nieuwe vriendschap met iemand die je op een feestje tegenkomt, om een speciale band met iemand uit je voetbalelftal of een collega – dan word je daar op uiteenlopende manieren door beïnvloed. Ten eerste beland je door de klik in een unieke, bijna euforische staat, die we als ‘magisch’ omschrijven. Ten tweede wordt de fundamentele aard van de relatie er voorgoed door veranderd. En tot slot kan de klik helpen om je persoonlijke talenten te vergroten.

Laten we kijken naar wat er echt gebeurt wanneer er sprake is van instant-intimiteit. Paul herinnert zich dat hij zich bij de eerste ontmoeting met Nadia enorm tot haar aangetrokken voelde. Nadia gebruikt iets andere bewoordingen. Ze voelde zich direct op haar gemak en merkte dat haar emoties opvallend intens waren. ‘De aantrekkings-

kracht was gewoon magisch.’ Noch Paul, noch Nadia zal een woord als ‘magisch’ zomaar in de mond nemen: zoals je je zult herinneren, is Paul een ex-militair en Nadia een senior manager, afgestudeerd in nucleaire techniek.

Bij de twee natuurkundigen van Bell Labs was het contact al even intens. ‘Op de een of andere manier,’ zegt Gerhard, ‘was er altijd sympathie voor de ander. Er was altijd begrip. We hadden enorm veel waardering voor elkaar.’

De meeste mensen hebben dit gevoel van magie weleens in hun leven. Het kan alleen moeilijk zijn om het te benoemen. De volgende keer dat je iemand ontmoet met wie het meteen klikt, met wie je op magische wijze meteen goed kunt opschieten, moet je er eens op letten wat je op dat moment gewaarwordt. Het heeft iets van een verliefdheid; het is spannend of zelfs opwindend. Je voelt je vaak levendiger, meer betrokken en helemaal aanwezig. Je bent vaak meer verbonden met de ander, met je omgeving en met jezelf.

18

Neurowetenschappers besloten een kijkje te nemen in de biologie achter de ‘klik’ in een romantische context. De onderzoekers zochten personen uit die zichzelf omschreven als ‘razend verliefd’. Toen ze deze mensen in een fMRI-scanner lieten plaatsnemen om hun hersenen te onderzoeken, observeerden ze dat de delen van hun brein die verantwoordelijk zijn voor de opname van dopamine buitengewoon actief waren, zo actief dat de personen bijna onder invloed van verdovende middelen leken te zijn. Dopamine is de chemische stof die het genotscentrum van de hersenen van brandstof voorziet, waardoor het soort euforie ontstaat dat we in verband brengen met het gevoel volledig te leven. Het is een waarneembaar, substantieel gevoel van high-zijn, dat als je het puur biologisch bekijkt

niet heel anders is dan het effect van drugs als cocaïne, nicotine en amfetamine.

Zodra je totale verbondenheid en levendigheid voelt, of die nu het resultaat zijn van de ontmoeting met een ander mens of van een activiteit zoals sporten, door ergens totaal aanwezig te zijn of simpelweg het gevoel te hebben één te zijn met de wereld om je heen, is er een toename van dopamine in je brein. Deze beloning ervaar je dus wanneer je intiem verbonden bent met de wereld; het tegenovergestelde gevoel, dat van sociaal isolement, staat ermee in sterk contrast, omdat die beloning dan uitblijft. Om deze effecten te bestuderen, lieten Australische en Amerikaanse neurowetenschappers mensen plaatsnemen in fMRI-apparaten voor een virtueel spelletje overgooien. Tijdens het spel keerden de deelnemers onder de indruk dat ze tegen de andere deelnemers in het vertrek speelden. In werkelijkheid speelden ze tegen de computer.

Na enkele spelrondes begon de computer de deelnemers te negeren door ze de bal niet langer toe te werpen. Als het brein in een staat van hevige verliefdheid wordt overspoeld met dopamine, dan doet het gevoel niet meer mee te tellen en er alleen voor te staan – al is het maar tijdens een simpel virtueel balspel – het tegenovergestelde: de anterieure cingulaire cortex wordt geactiveerd, dat deel van het brein dat met fysieke pijn in verband wordt gebracht.

Waarom schakelen de hersenen heen en weer tussen deze twee extremen om je te belonen wanneer je je verbindt of volledig betrokken voelt bij de wereld om je heen, en door je te straffen als je je afgesneden en eenzaam voelt? Voor de opheldering van dit mysterie wenden we ons tot de gedragspsychologie. Daarbij stuiten we helaas meteen

op een onverwachte hindernis. Onderzoekpsychologen steken traditioneel maar weinig tijd in het verkrijgen van inzicht in positieve menselijke emoties, laat staan dat ze zich willen verdiepen in de magie van de klik. Wel is er een overvloed aan onderzoeken die verklaren waarom mensen gaan scheiden of zich depressief voelen: er is een overdaad aan informatie over de moeilijke momenten in ons leven, maar over de beste momenten is bar weinig te vinden. De onderzoeken die over positieve emoties (zoals blijdschap en optimisme) gaan, zijn op één hand te tellen en spelen zich meestal af binnen de context hoe je moeilijke situaties te boven kunt komen, voorkomt dat je een depressie krijgt of herstelt van een traumatische ervaring.

20

Door de nadruk die psychologen leggen op pathologie beperken ze zich tot slechts één kant van de mens. Rom, die zelf psycholoog is, gelooft dat nog niet eerder onderzochte aspecten van positieve emoties net zo goed licht kunnen werpen op de aard van de mens als hun negatieve tegenhangers: waarom vormen we hechte, betekenisvolle relaties? Wat gebeurt er emotioneel en psychologisch met ons wanneer we dat doen? En waarom is zo'n ervaring vaak zo intens en plezierig?

Om op deze vragen antwoord te geven onderzocht Rom de vorming van zogenaamde magische momenten. Hij wist dat hij zich daarmee buiten het traditionele gebied van het wetenschappelijke onderzoek begaf, maar was ervan overtuigd dat het een belangrijk deel van de menselijke ervaring vormt waar we nog maar weinig van begrijpen.

Rom vroeg aan deelnemers met verschillende achtergronden – psychologiestudenten, voetballers, corpsleden, enzovoort – om iets te vertellen over een speciale of span-

nende ervaring uit hun leven waarvan ze vonden dat die iets magisch had: ‘een uniek moment of unieke gebeurtenis die voor jou vol magie was’. Tot zijn verbazing was iedere deelnemer in staat om over een magische ervaring uit zijn leven te vertellen. De verhalen waren even gevarieerd en uiteenlopend als de deelnemende personen. Het overgrote deel van de herinneringen ging over een gevoel van verbondenheid, over een klik.

Een deelneemster beschreef de onmiddellijke intimiteit die ze voelde toen ze haar toekomstige vriend ontmoette. ‘Zodra we elkaar aankeken, wisten we dat er iets bijzonders tussen ons was. Die hele avond voelde als een droom.’ Een andere deelnemer, een jongeman, herinnerde zich een speciale dag met zijn moeder: ‘Het was voor het eerst dat ik als volwassene “Ik houd van je” tegen mijn moeder zei. Ze vertelde over wat haar in het leven was overkomen en ik vertelde haar over mijn leven. Het was een prachtige dag.’ Een vrouw sprak over een ervaring die ze als tiener had: ‘Mijn eerste kus. Het was met mijn eerste vriendje dat ik al heel lang kende. Het was tintelend/lief/eerlijk/romantisch. Het gaf mijn verjaardag iets magisch.’

Twee dingen vallen op. Ten eerste beschreven alle deelnemers deze magische momenten van verbondenheid met bijna dezelfde woorden: euforisch, energiek, opwindend en bijzonder. Als je alleen naar de emoties zou kijken die bij een specifieke ervaring horen, zou je niet weten of de deelnemer het over een bruiloft heeft of over een wandeling met zijn vrienden. En daar gaat het gedeeltelijk om. Hoewel de mensen heel verschillende ervaringen hadden en op uiteenlopende manieren hun magische moment hadden bereikt, ervoeren ze het op dezelfde manier.

Ten tweede gebruikten verschillende mensen precies dezelfde emotionele termen als de deelnemers aan de fMRI-onderzoeken, toen ze gevraagd werden om een beschrijving te geven van 'een moment of tijd in je leven waarin het klikte' met iemand, tegenover de ervaring van het 'magische moment'. Op het vlak van de emoties die ze genereren, lijken instant-intimiteit en magische ervaringen onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Denk nu terug aan de fMRI-onderzoeken naar emotionele banden en biologische beloningen: wanneer het met iemand klikt, wanneer die dopaminevloed door je neuronen stroomt, hoor je precies dezelfde plek aan als bij het beleven van een magisch moment. Daarom is het ook zo'n betekenisvolle en krachtige ervaring.

22 In *Klik* onderzoeken we de ingebouwde neiging die mensen hebben om zich met anderen en met betekenisvolle gebeurtenissen te verbinden. We kijken naar de specifieke factoren die van gewone momenten van emotionele verbondenheid iets magisch maken. Voorlopig is het genoeg om in te zien dat instant-intimiteit een kettingreactie in ons brein teweegbrengt die de aard van onze relatie met de persoon, plaats of activiteit fundamenteel verandert.

We gaan weer naar Pasadena, en naar Paul en Nadia bij het zwembad. Op de tweede avond had Paul gehint dat hij verliefd op haar was, ook al hadden ze elkaar nog maar net ontmoet. Op hun derde avond vroeg hij haar ten huwelijk. Nadia, die hetzelfde voelde, zei ja. Ze hadden het gevoel dat ze werden meegevoerd door een kracht die groter was dan zichzelf. Een maand later trouwden ze.

Gelet op hoe snel ze zich verloofden en trouwden, moet je je wel afvragen of het huwelijk standhield.

Ja dus. Paul zegt: 'Onze relatie heeft nog dezelfde magie als die we in Pasadena voelden.' Met andere woorden, de ervaring dat het klikt, kan een permanent onderdeel van de relatie worden.

Bij Jim en Gerhard manifesteerde de manier waarop het meteen tussen hen klikte zich als een intense hecht-
heid; alsof ze met zijn tweeën in hun eigen wereld waren. Gerhard herinnert zich: 'Wanneer wij bij elkaar waren, opereerden we op een ander niveau. We merkten dat we beter in staat waren om dingen vanuit een ander perspectief te bekijken en nieuwe theorieën te onderzoeken.' Hun passie voor ideeën en het wederzijdse respect waren altijd aanwezig, legt hij uit.

'Op een dag,' herinnert Gerhard zich, 'werden we benaderd door de Philharmonic Hall van het Lincoln Center in New York. Ze hadden een gloednieuwe concertzaal laten bouwen, maar de akoestiek bleek erg slecht te zijn. De muzikrecensenten schreven erover in de kranten; het was een blamage. Wij moesten onderzoeken waarom de akoestiek zo slecht was en waarom het geluid ongelijkmatig werd weerkaatst.'

De oplossing van het probleem was minder eenvoudig dan het tweetal aanvankelijk had verwacht. 'Om erachter te komen wat er mis was, moest de ruimte met geluid worden gevuld,' vertelt Jim. 'En dat moest in een heel korte geluidsexplosie gebeuren. Tot dan toe hadden we meestal in veel kleinere ruimtes gewerkt, waar we zoiets als een startpistool konden gebruiken om geluidsmetingen te doen. Maar de concertzaal was daar veel te groot voor.'

‘We hadden natuurlijk wel luidsprekers,’ voegt Gerhard toe. ‘Maar we moesten een hard knalgeluid kunnen maken. We hebben lang zitten brainstormen, maar uiteindelijk zei Jim: “Hé, ik heb een idee.”’

‘Als student aan de Rutgers University was ik weleens naar footballwedstrijden geweest,’ legt Jim uit. ‘Daar had ik een klein kanon gezien dat ze voor de wedstrijd naar buiten rolden. Ze vuurden het alleen af wanneer Rutgers een touchdown scoorde. In die tijd was het geen al te best team dus zo vaak gebeurde dat niet. Ik realiseerde me: dat ding maakt veel lawaai, dat moet ik proberen. Ik nam contact op met de sportafdeling van de universiteit en vroeg of ik het kanon mocht lenen. Ik moest eindeloos handtekeningen zetten, maar daarna kon ik het meenemen.’

24

Stel je voor, twee gedistingeerde wetenschappers die een kanon het Lincoln Center in rollen. Gerhard zegt: ‘Jim deed de voorbereiding en toen alles klaarstond, vuurde hij het kanon af.’ De akoestische uitbarsting was precies wat ze ervan hadden gehoopt, een geweldige geluidsexplosie. Maar daar bleef het niet bij. ‘De manager kwam naar binnen rennen nadat hij de knal had gehoord, omdat hij niet wist wat er aan de hand was. Hij zei: “Wat gebeurt hier?” De zaal was gevuld met rook. Zijn mond viel open, en hij zei: “O, lieve help! Er is vanavond een concert. Hoe krijgen we die rook uit de zaal?”’ Jim herinnert zich dat het drie à vier dagen duurde voor de rook helemaal was opgetrokken. Maar rook of geen rook, het kanonschot van Jim en Gerhard toonde aan dat de akoestische afwijkingen werden veroorzaakt door een kleine oneffenheid in het plafond.

Er is een flinke dosis creativiteit en lef voor nodig om

een dergelijke klus te klaren. Ook dat waren eigenschappen die Jim en Gerhard gemeen hadden.

Maar kan het succes van de relatie tussen Jim en Gerhard worden toegeschreven aan de aard van hun eerste contact? Hadden Jim en Gerhard deze relatie, gekenmerkt door een gedeelde passie en duurzaamheid, ook gehad als het niet direct tussen hen had geklikt?

Dick Barelds en Pieterneel Barelds-Dijkstra, een Nederlands psychogenechtspaar, wilden inzicht krijgen in het effect van de klik en instant-intimiteit op langdurige relaties. In plaats van zich op dopaminegehalten te concentreren, was het echtpaar geïnteresseerd in hoe een dergelijke snelle verbondenheid jaren na het overspringen van de eerste vonk nog van invloed was op de relatie.

Ze namen contact op met duizend echtparen die ze uit het telefoonboek plukten. De stellen werden uitgenodigd om mee te doen aan een enquête over de fundamentele gezondheid van hun relatie. Omdat de vragen zeer persoonlijk waren, deden de echtelieden afzonderlijk mee. Hun antwoorden bleven strikt vertrouwelijk. Hierdoor waren de onderzoekers in staat heel vrijmoedige persoonlijke vragen te stellen, waardoor ze ongebruikelijk veel inzicht kregen in het huwelijk van de deelnemers.

De antwoorden onthulden dat de echtparen vaak in een van drie categorieën vielen. De eerste categorie bestond uit de echtparen die al geruime tijd met elkaar bevriend waren geweest voordat ze iets met elkaar hadden gekregen. Deze stellen kenden elkaar dus al goed; in de loop der tijd was de relatie veranderd van platonisch naar romantisch.

De tweede groep had een traditionele verkeringsstijd gehad; de stellen waren een tijd met elkaar uitgegaan, de

relatie was serieuzer en intiemer geworden, en uiteindelijk hadden ze besloten te trouwen.

De laatste groep was begonnen als vreemden bij wie het – net als bij Paul en Nadia – meteen had geklikt. Ze waren halsoverkop verliefd geworden.

Na een huwelijk van gemiddeld vijftienvintig jaar leken de drie groepen hetzelfde, althans aan de buitenkant: ze waren ongeveer even hoog opgeleid, hadden een vergelijkbaar gezamenlijk inkomen en gemiddeld 2,1 kinderen. Wanneer je naar hun individuele persoonlijkheidskenmerken keek, waren er geen verschillen tussen de groepen.

Dick en Pieter Barelds vroegen zich echter af of er significante verschillen zouden opduiken als ze de onderliggende kwaliteit van de relaties van de stellen nader onderzochten. Ze voorspelden dat de stellen die eerst vrienden waren geweest en de stellen die een tijd verkering hadden gehad, een betere relatie zouden hebben dan de groep die halsoverkop was getrouwd. Hun redenering was dat als je de tijd neemt om elkaar echt te leren kennen, de kans groter is dat je eindigt met een echtgenoot die bij je past en op je lijkt, waardoor de kans op een duurzame verbintenis groter is.

De gegevens toonden inderdaad aan dat er meer onderlinge overeenkomsten waren bij de stellen die eerst vrienden waren geweest en de stellen die uitgebreid verkering hadden gehad dan bij degenen bij wie het had ‘geklikt’. Maar toen de onderzoekers de echtparen vroegen om zichzelf te beoordelen aan de hand van uitspraken die te maken hadden met verbondenheid en intimiteit (zoals ‘Ik zou niets in de weg laten staan van mijn toewijding aan [naam echtgenoot]’; ‘Ik verwacht dat de liefde voor [naam echtge-

noot] de rest van mijn leven blijft'; 'Ik heb veel waardering voor [naam echtgenoot]; en 'Ik heb het gevoel dat [naam echtgenoot] me echt begrijpt'), was er praktisch geen verschil tussen de groepen.

Sommige individuele relaties waren hechter en meer verbonden dan andere, maar ongeacht hoe de relaties waren begonnen, scoorden de drie groepen ongeveer hetzelfde voor toewijding en intimiteit. Met andere woorden, hoewel de echtparen die eerst vrienden waren geweest of die lang verkering hadden gehad meer overeenkomsten hadden dan de stellen die halsoverkop verliefd waren geworden, was de kwaliteit van de relatie in alle groepen hetzelfde.

Hoewel overeenkomstigheid zeker belangrijk is voor een sterke, duurzame verbintenis ontdekten de Bareldsen bij het stellen van extra vragen die nog onthullender en intiëmer waren, een andere, even belangrijke factor die bijdroeg aan de gezondheid van de relaties van de mensen die halsoverkop verliefd waren geworden. Ze vroegen de stellen hoe ze zouden reageren op de onderstaande uitspraken. 'Mijn relatie met [naam echtgenoot] heeft bijna iets "magisch".' 'Als ik naar romantische films kijk en liefdesromans lees, denk ik aan [naam echtgenoot].' 'Ik merk dat ik overdag veelvuldig aan [naam echtgenoot] denk.' 'Ik kan me niet voorstellen dat iemand anders me net zo gelukkig kan maken als [naam echtgenoot].' 'Ik smelt wanneer ik [naam echtgenoot] diep in de ogen kijk.' Deze uitspraken duiden op een duurzaam niveau van intensiteit, zelfs jaren later, dat niet vaak voorkomt onder echtparen. Hoeveel mensen smelten er nou wanneer ze hun echtgenoot in de ogen kijken?

Toen de Bareldsen de resultaten van dit deel van het

onderzoek onderzochten, merkten ze dat degenen bij wie het direct had geklikt als groep vaker dan hun tegenhangers geneigd waren om het met de uitspraken eens te zijn. Deze mensen dachten vaker aan hun wederhelft, konden zich moeilijk voorstellen dat ze met iemand anders getrouwd zouden zijn en hadden het gevoel dat de relatie iets magisch had. Met andere woorden, hun relatie vertoonde aanzienlijk vaker een hogere mate van passie, ook na het trouwen, de kinderen en de hypotheek.

Vergeet niet dat degenen bij wie het met hun toekomstige bruid of bruidegom had geklikt, wat betreft persoonlijkheid niet verschilden van de andere mensen. Zo waren ze van nature niet hartstochtelijker. Maar omdat het klikte, werd alles wat ze mogelijk niet met elkaar gemeen hadden gecompenseerd door hun wederzijdse passie. Dat zette zich rechtstreeks om in een hoogwaardige relatie.

28

Toen Rom de resultaten van zijn onderzoek naar magische momenten analyseerde, ontdekte hij dat de simpele herinnering aan die momenten jaren later nog een bijna gelijkwaardige mate van hartstocht en intensiteit opleverde als de oorspronkelijke ervaring. Je zou verwachten dat iemands geheugen met het verstrijken van de tijd zou verflauwen en dat de emoties hun kracht zouden verliezen. Maar terwijl de deelnemers tijdens het onderzoek terugdachten aan het magische moment, ervoeren ze opnieuw dat gevoel van magie. Meer dan 90 procent van de respondenten zei zich gelukkig en opgewonden te voelen en meldde zelfs dezelfde intensiteit als vroeger te voelen: 'Ik moet ervan glimlachen,' zei een van hen. 'Ik word er zo gelukkig en vrolijk van,' zei een ander. 'Ik krijg zo'n heerlijk gevoel vanbinnen als ik terugdenk aan de magie van

die dag.’ Een deelnemer merkte op: ‘Het was bijna alsof ik daar weer was, en ik wilde dat ik het was.’ Een ander zei: ‘Ik krijg weer dezelfde gevoelens als op die avond, ik kom weer in dezelfde stemming en ik word er rustig van.’ Weer een andere deelnemer: ‘Het roept hetzelfde gevoel bij me op als toen ik me voor het eerst realiseerde dat ik verliefd was. Het is weer helemaal magisch.’

De stellen in het onderzoek van het echtpaar Barelds gaven uiting aan iets waarvan we ons zijn gaan realiseren dat dat een belangrijk principe van klikken is: dat de magie van instant-intimiteit jaren later nog van invloed is op de relatie.

Vijftig jaar na hun eerste ontmoeting beschrijven de natuurkundigen van Bell Lab, Gerhard Sessler en Jim West, de intensiteit van hun samenwerking op dezelfde manier. ‘Onze samenwerking had een zekere etherische kwaliteit toen we begonnen, en die is altijd gebleven, zelfs toen ik met pensioen was,’ herinnert Gerhard zich. ‘Ik heb met veel mensen samengewerkt, maar de relatie met Jim was het beste.’

Zo’n speciale band verandert niet alleen de aard van de relatie, maar heeft ook een positieve invloed op de vaardigheden en eigenschappen van de betrokkenen. Voor Jim en Gerhard resulteerde het erin dat ze in staat waren een lastig probleem op te lossen dat geluidstechnici al tientallen jaren een doorn in het oog was geweest.

In een van hun eerste gesprekken bij Bell Labs kwamen Jim en Gerhard over microfoons te spreken. De apparaten die in die tijd werden gebruikt waren aan de logge kant (denk maar aan een radiopresentator uit de jaren vijftig die in een groot metalen rooster schreeuwt), omdat ze af-

hankelijk waren van een externe krachtbron. Hierdoor bleef de toepassing van microfoons vooral beperkt tot compacte en draagbare apparaten.

‘De microfoon bestond uit kleine koolstofkorrels met een externe krachtbron,’ legt Gerhard uit. ‘Het was een raar, gedateerd apparaat, maar het werkte wel. De mensen bij Bell Labs zeiden tegen ons: “Je zult nooit iets beters kunnen maken.”’ Na maandenlange gesprekken over en weer over hoe het apparaat verbeterd kon worden, kwamen Jim en Gerhard tot een eenvoudige, maar geniale oplossing: waarom doen we geen elektrische krachtbron (een elektreet, bestaande uit een elektrisch geladen plaatje) rechtstreeks in de microfoon? Als je niet afhankelijk bent van een externe krachtbron kun je een veel kleiner apparaat maken.

30

Vanaf het begin stuitten Jim en Gerhard op weerstand. Bell Labs vroeg zich af waarom twee van zijn meest veelbelovende wetenschappers zich zouden willen bezighouden met een ogenschijnlijk onoplosbaar probleem. Ze werden onder druk gezet om het project op te geven. Maar het tweetal bleef elkaar steunen, ondanks het cynisme van hun omgeving. ‘Als ik het alleen had moeten doen,’ vertelt Gerhard, ‘als Jim er niet was geweest, had ik het al lang opgegeven.’ De band tussen hen zorgde ervoor dat ze steeds vooruit bleven gaan. Instant-intimiteit kan op een zeer reële manier helpen om het beste in iemand naar boven te halen, vooral in moeilijke situaties. ‘De vonk die er aanvankelijk voor had gezorgd dat we elkaars gezelschap opzochten, bleef steeds branden, ook al zei onze omgeving dat we het project moesten laten varen,’ zei Gerhard. Hun passie en drive waren niet te stuiten.

Het product van de samenwerking tussen Jim en Gerhard heeft geleid tot de overgrote meerderheid van alle geproduceerde microfoons. Zodra je je mobiele telefoon, camcorder of laptop gebruikt, profiteer je van de uitvinding die de twee natuurkundigen hebben bedacht doordat het al die jaren geleden zo goed tussen hen klikte.

En vijftien jaar nadat Paul en Nadia elkaar voor het eerst ontmoetten, kun je goed zien dat er in hun relatie nog steeds een sleutelrol is weggelegd voor de magie van die eerste kennismaking. Het stel runt tegenwoordig een emergency-managementbedrijf met de naam Esi. 'Dat eerste jaar was niet gemakkelijk,' biecht Nadia op. 'We hebben zo onze moeilijkheden gehad.' Ze zijn het niet altijd met elkaar eens, maar ze zijn ook niet bang om af en toe een meningsverschil te hebben. 'Als één van ons zou zwichten, zou dat verwoestend zijn voor het beslisproces. We hebben het nodig om alles vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Dat is juist onze kracht.' Ze zwijgt en glimlacht even. 'Het enige waar we het eigenlijk altijd over eens zijn geweest is hoe belangrijk we in elkaars leven zijn.' Die allereerste vonk heeft een blijvend effect gehad op hun relatie. Zulke interacties blijken allesbehalve een vluchtig karakter te hebben.

Maar waarom klikt het dan aanvankelijk? Wat zijn de verborgen krachten achter deze verbintenissen? Om de eerste zogeheten klikversneller te onderzoeken, gaan we op bezoek bij een politieagent die in een gijzelingsdrama verwickeld is, waar de magie van een instant-verbondenheid het verschil tussen dood en leven kan betekenen.

Iedereen kent het gevoel: je ontmoet iemand voor het eerst, maar het lijkt alsof jullie elkaar al jaren kennen. Het klikt! Het is een van de mooiste ervaringen die we kennen en toch begrijpen we vaak niet hoe het werkt.

MAVEN
PUBLISHING
mavenpublishing.nl

In **Klik** gaan Rom Brafman, hoogleraar psychologie, en Ori Brafman, bestsellerauteur, op zoek naar de verklaring van die onverwachte magie. Ze beschrijven hoe een klik werkt, en introduceren een aantal 'versnellers' waardoor men de kans op een klik aanmerkelijk verhoogt. De auteurs baseren zich hierbij op gedegen onderzoek, onder andere in de sociologie, neurologie en psychologie. Deze bevindingen presenteren ze als een spannend verhaal dat borrelt van anekdotes en verrassende inzichten.

Een nuchtere kijk op een intrigerend fenomeen.